

OQAASEQARFIGINNISSUT #: 18. JUNI 2018

MANIITSUMUT ORNIGULLUNI SULINEQ

**Rachael Lorna Johnstone & Anne Merrild Hansen, Issittumi Uuliamik Gassimillu
Misissuinnermut Sullissivimmi Professorit & Issittumi Uuliamik Gassimillu
Immikkoortortaqarfimmi Pisortat**

Maajip naalernerani 2018-imi Maniitsumut, Kalaallit Nunaata Kitaani Qeqqata Kommuniarinnittumut, inuit taakaniittut naapinniarlutigit siunissamullu takorluugaat tusarniarlutigit aallarpugut. Aallaavittut ullut marluinnaat Maniitsumiinniarualarluta sapernugatta ullut arfinillit Maniitsumiippugut. Inuit katillugit 19-it naapinneritigit piffissaq atorluarparput, taakkunani ilaapput aallarnisaasut, aalisakkanik tunisassialerisut, peqqinnissaqarfimmi sulisut, kommunimi sulisut, takornarialerisut, kommunalbestyrelsimi sinniisut il.il. Royal Greenlandip aalisakkerivia pulaarparput saarullinnillu uumasunik tunisineramik suliniut nutaaq pillugu tusarluta, tassa Nutaaq© projectimik taaneqartoq aammattaaq peqqinnissaqarfimmi sullissineq pillugu innuttaasut ataatsimiinnerannut peqataavugut.

Maniitsoq eqqaalu siornatigit sakkortuumik annernartumillu kinguariarnermik misigisaqarsimapput, tassa 2001-imi aalisakkerivik piffissap sivikitsuinnaap iluani matuneqarnerani. Tamanna suliffinnik 200-nik annaasaqartoqarneranik kinguneqarpoq (najuqaqartuni XX%-it missaat sulisinnaasuni). Aalisakkerivik aallarnisaasunit maanimiuniit tiguneqarpoq, kisianni suliat annertuumik ikileriarsimapput tamannalu illoqarfimmi suliaqarnermi nalinginnaasumik kinguariartitsinermik kinguneqarpoq.

Tasersiap erngata nukia atorneqarsinnaaneranut periarfissaqarluarnera naalagaaffinni amerlasuuni aluminiusiortup Alcoa aluminiumimik aatsiivissamut atussallugu soqutigintippaa. Alcoa suleqateqarnissamik isumaqatigiisummut, 'memorandum of understanding'-imik taaneqartumut, 2007-imi Namminersornerullutik Oqartussani naalakkarsuisut peqatigalugit atsiortoq. 2010-mi imeqarfiliassap suliarinissaa aammattaaq 2012-imi aatsitsiviup aallartinnissaat ilimagaat. Alcoa suliffinnik hunnorujulikkaanik pilersitsinissamik ilimasuppoq, taakkunani suliffiit amerlanerpaartaat kalaallinut inniminnigaapput. Tamanut ammasumik Maniitsumi eqqaanilu illoqarfinni allani aatsitsiviusinnaasuni najugallit peqatigalugit ataatsimiinnerit ingerlanneqarput. Illoqarfimmi periarfissat isumaliutiginiarlugit innuttaasuni eqimattat arfinillit pilersinneqarput; apeqqutit pingaarnerpaatut naliligaat paasiniarlugit, Alcoa allallu aningaasaliisut illoqarfiup atorfissaqartitai neriuutaalu pillugit paasisiniarlugit eqimattat pilersinneqarput. Tamanna nalunaarusiami illoqarfiup ineriartornissaanut pilersaarutit assigiinngitsut pillugit nassuiarneqartumi qummut killissani tikippaa. Innuttaasuni eqimattaat ullumikkut sulit atuupput.

Inuit oqaloqatigisagut suliniut Alcoa pilersaarutigineqarnerani piffissami tassami assut neriulluarniarneqarnera oqaluttuaraat, piffissami tassani suliniutip Alcoa ineriartorneq mumissinnaagaa inuit upperaata. Kisianni 2010-p qiteqqunnerani Alcoa soqutiginninnera annikillivoq Maniitsumullu tikikkatta Alcoa kiisami erngup nukeqarneranut periarfissanut

pisinnaatitaaffimmut kisermaassineq utertippaa misissueqqissaarinerillu il.il. ingerlatsivinniit allaniit pineqarsinnaanngorsimapput. Norsk Hydrop erngup nukiaata atornissaanut soqutiginninnini takutissimavaa, ullumikkulli Kalaallit Nunaata tungaaniit aalajangerneqanngilaq erngup nukeqarnerata periarfissai qanoq atorneqassanersut.

Kisianni 2013-imi Maniitsup inissisimanera allanngorpoq Royal Greenlandip aalisakkerivik ammaqqimmagu nutaaliarlunilu suliniut qitiusutut inissimmagu silarsuaq tamakkerlugu asseqanngitsumik nutaamillu saarullinnik tunisassionertigut. Ulluinnarni suliniutinut pisortap aalisakkerivimmi takornariartippaatigut; saarulliit uumasut tunineqartarneri, nakkutigineqarlutik paarineqarnerisigut salinneqartarneri naggataatigullu akunnerit marluk iluani ingerlanerani toqutaariarlutik qeritinneqarlutik suliarineqartarnerilu pillugit oqaluttuuppaatigut, tamannalu immikkut pitsaasumik tunisassioertitsisarpoq Europami neriniartarfinnut tunineqartartunik. Ukiup qaammataani saarullittoqarsinnaannginnerani aalisakkerivik qaleralinnik nioqutissioertarpoq. Tamanna aalisakkeriviup ukioq kaajallallugu ingerlasinnaanerani isumaqarpoq. Aalisakkerivimmi 200-t sinnerlugit sulisoqarpoq, igaffimmi errorsisarfirmilu sulisut, teknikerit allaffimmiullu ilanngullugit. Tamassunga aningaasaliineq aalisartunut nunaqartunut tunitivimmik pilersitsivoq.

Royal Greenlandip aalisakkeriviata saniatigut illoqarfimmi mikinermik aalisakkeriveqarpoq, Maniitsoq Fish, 15-it missaani sulisulimmik. Aammattaaq fabrikkimik pingajussaanik ammaasoqarniarpoq najugaqartuniit tusarparput. Illoqarfimmi sanaartortorpasuaqarpoq, illut sanaartukkallu allat sananeqarlutillu nutarterneqarput. Illulioertut aamma ilinniarsimasunik ilinniarsimasorpaalunnik sulisoqarput. Illoqarfik alliarpoq pillugit aningaasaqarnerlu annertuumik pitsanngoriaateqarpoq. Ukiuni kingullerni agguqaatigiissillugu isertitat 20 procentimik qaffiarsimapput. Illoqarfiulli ineriartornera ilinniarsimasunik sulisussarsionerup tungaatigut unammillernartortaqarpoq piumaneqarnerisalu annertunerat pequtaavoq.

Maniitsup eqqaani aatsitassanik misissuinerit arlallit ingerlanneqarput. Innuttaasut nalinginnaasumik suliniuteqartoqartoq nalunngilaat, naak aatsitassaat sorliit aatsitassialerineqarnerisut sorliillu ingerlatsiviit pisinnaatitsissummik akuersissuteqarnerisut nalunnginngikkaluarlunukku. Innuttaasunut ataatsimiitsitsinermi suliniutit saqqummiunneqaraangata aggjalluortoqartarpoq. Taamaakkaluartoq amerlanerpaat Alcoa pillugu misiginikuusartik pillugu qularuteqarput. Piiiaaffiit ammarnissaat upperinngilaat sulilu annikitsuinnarmik qularinngilaat illoqarfiup suliniutiniit sunnerneqarnissaa. Utaqqiisaa maanna inuunerisartik ingerlappaat namminerlu suliniutitik malittaralunikkitt, nunaniillu tamalaaniit maani aningaasaliisoqarneratigut pissutsit allanngornissaat utaqqiinnanngilaat (utaqqisariunnaarnikuuaaat). Inuit oqaluussagut piiiaaffinnut suliniutinut aningaasaliisoqassappat illoqarfimmut iluaqutaatikkuoq. Nunap ilaani isumalluutit annersaat, erngup nukinga, Qeqqata Kommuniata suliniutitut tigumminngissasoralugu illoqarfimnullu iluaqutaanngitsoornissaa ataatsip ernummatigaa.

2009-mi Maniitsoq saniallu Sisimiut aamma nunaqarfittai kommuni angisuunngorlugu ataatsimoortinneqalerput Qeqqata Kommuninngorlutik. Innuttaasut oqaloqatigisagut nalinginnaasumik ataatsimoortinneqalernerat akuersaarpaat Maniitsorlu takunngitsoorneqartartut misigisimananikku, naak aamma kommunip qullersaqarfia Sisimiuniikkaluartoq ilaatigullu 'qatanngut nukarlertut' misigisaraluarlutik. Kisianni Maniitsumi innuttaasut naammassorivaat, amerlassusii soqutigisanullu illersornissaanut atatiinnaaneqarnissaanullu aningaasaqarneq eqqarsaatigalugit. Ukiut kingulliit

akileraarutigut isertitat qaffariarsimasut ataatsimullu kommunimiinnermi naligiittutut misigisitsisoq tusarparput.

Maniitsoq takornarianut tikeraarfissatut imatorsuaq nittarsaanneqanngilaq aamma takornarianut sullissineq annertunngilaq. Takornarialerinerli suli ineriartorpoq aallarnisaasullu ilaasa takornarialerinermi periarfissalik takusinnaavaat. Tikeraarnitsinni umiarsuaq takornariartaat sinerissap qanittuani kisarpoq ilaasullu angallatinik minnernik illoqarfiliaanneqarput.

Ineriartornermi aqquusaakkat taama ikkaluartut suli Maniitsumi suliffissaaleqisut amerlapput (200-t sinnerlugit nalunaarsorsimapput). Taamaakkaluartoq Royal Greenlandip aalisakkerivia nunaqartunik sulisussanik pissarsisimasinnaasimannngilaq tamannalu peqqutigalugu 20-t sinnerlugit Kinamiunik atorfinitsitsipput maannakkullu Maniitsumi najugaqartunik. Inuit ilaasa nalunaarutigaat Kinamiut illoqarfimmi takussaavallaanngitsut allalli isumaqarput inuiaqatigiinnut akulerusimalluartut. Naapitagut tamarmik Kinamiut pillugit assut ajunngitsumik oqaluuseraat aammattaaq erseqqissarpaat aalisakkerivik sulisut nutaat aalajaatsut atorfissaqartikkaat, naak tamaani najugallit arlallit aalisakkerivimmi sulinermut pitsaanerugaluartut Kinamiut aalisakkerivimmi nioqqutissiorneq isumannaarpaat taamalu ilillutik aalisakkerivik sulisuilu aalajaatsunngortippaat.

Tikisitanik sulisoqarnissamik pisariaqartitsisoqarnera paasinarsisippaa aatsitassanik suliniutini killilimmik sulisoqarnissaq unammissutigineqassasoq. Tamanna aamma apersuinitisinni uppersarnerneqarpoq oqaluttuunneqarpugullu sanaartornerup iluani niuernermitaaq inunnik amigaateqartoqartoq. Pisortaqaqfik namminersorlutik suliffeqarfiutilinnut naleqqiullugu akissarsiat tungaatigut unammillersinnaanngilaq tamannalu sulisunik piginnaanilinnik aammattaaq pisortaqaqfimiit suliniutinik aalisakkanillu nioqqutissiornermi amigartoortitsinermik kinguneqarsinnaavoq.

Maniitsoq illoqarfiuvoq suliniummut annertuumut piviusunngunngitsoornikumut isumalluareerluni pakatsinermik qaangiinikoq, tamanna misilittagaqarnermik pingaarutilimmik nassataqartitsivoq suliniutinik allanik nukittorsaataasinnaasumik. Saarulluip utertera tassaavoq illoqarfimmiut aqussimasimasinnaanngisaat, kisianni aalisakkerivimmut aningaasaliineq Maniitsumilu inissinneqarnera nalaatsorneruikkuunngilaq. Aalisakkeriviup uuma nutaap pilersinniarnernut aallarniiniarneq najugallit aalajangiusimanerannik nukittuumillu aqutsinerannik, suliaqarusunnerannik pisoqartitserusunneranillu aallaaveqarpoq. Maniitsumi inuit nunami allamiit aningaasaleerusuttumik nalunaartoqarnissaata tullissaanut uniinnarlutik utaqqisimannngillat, suliniutinilli pilersitsipput akisussaaffillu tigullugu, nagguitsillu aalisarnermi naneqqippaat Royal Greenlandilu paasitillugu nutaaliorluni suliniutip *Nutaaq@projectip* aqunnissaanut eqqortunik atortussaateqarlutik.

Naak Alcoap Maniitsoq qimannikuugaluaraa innuttaasuni eqimattat arfinillit suliniut tunngavigalugu pilersinneqartut suli ingerlapput najugaqartunullu nukittorsaansamik periarfissanik nutaanik ujartuisarput. Suliniutit innuttaasuni eqimattat pilersinnikuusaat inuusuttut suliffissaaleqisunut attuumassuteqarput, illoqarfimmi atortuliornermik ikiupput, soorlu arfernik nasiffiliorput, pisuinnarnut ikaartarfiliiorput, illoqarfimmi issiaartarfiliiorput taamalu ilillutik illoqarfik pitsanngortippaat. Tamanna inuusuttut sukisaarsaatigaat iluaqutaasunillu misilittagaqalerput tamannalu innuttaasutaaq ataatsimut isigalugit tulluusimaarutigissagaat kajumissaarutigineqarsinnaavoq. Aatsitassarsiorfiit pilersitserusuttunut atatillugu pisortat tungaaniit suliniutinik ingerlatsineq Maniitsumut

misilittagaavoq. Iluaqutaannguatsiartooq tassaavoq sulianik aallarniineq aatsitassanut suliniutinut toqqaannartumik attuumassuteqanngitsunik, kisianni suliniutilluunniit naammassineqanngikkaluarpata illoqarfimmiunut nakussaataasinnaasut.

Najugaqartunit arlalinniit nassuiarneqarneranituut aalisakkerivik Maniitsup "uummatigaluaraa" allanik suliniutinik aggersoqarpoq. Inuit ineriartortitsinissamut periarfissanik ujartuinertik ingerlatiinnarpaat. Assigiinngiaassusermut, nikerarsinnaassusermut aamma aallarniiumassuseqarumanermut angusaqarusulluni aqutsineq qitiusutut illoqarfimmiunut akiuussinnaalluurtumik ineriartornermut inissisimapput.

Inaarutitut eqqaaneqassaaq Maniitsormiut inussiarnernerarisa nuannaartippaatigut. Neriulluarneq iluarinninnerlu taakani malugaarput.